

Upphandling på lika villkor?

RAPPORT FRÅN VÅRDFÖRETAGARNA BRANSCH INDIVID OCH FAMILJ

Vårdföretagarna
● almega

Innehåll

Inledning.....	4
1. Kommunenkät om LOV-upphandling av LSS-verksamhet	5
1.1 Så har ersättningsnivåerna förändrats.....	5
1.2 Lika villkor ska råda – LOV-upphandling ska inte vara budgetregulator	6
2. Upphandling – från ansökan till verksamhet	7
2.1 Vikten av tidig dialog kring upphandling – både för LOU och LOV	7
2.2 Behovet av förkortade handläggningstider gällande tillstånd.....	7
3. Kvalitet före pris	10
4. Håll avtalen – och ersättningarna	11
5. Kvalitet och socialt ansvarstagande vid upphandling	12

Inledning

Den privat drivna omsorgen är en viktig del av välfärden. Omsorgsföretagen verkar sida vid sida med den offentligt drivna verksamheten. Det ger valfrihet för brukare med en mångfald av alternativ och kan bidra till att skattepengar används mer effektivt.

Vårdföretagarna Bransch Individ och familj vill med denna rapport sätta fokus på åtgärder som vi anser skulle förbättra förutsättningarna för upphandlad verksamhet inom individ- och familjeomsorgen och därmed leda till bättre kvalitet, till gagn för brukare, anställda och beställare. I rapporten finns även en enkät ställd till kommuner som LOV-upphandlat LSS-verksamhet. Enkäten visar på behovet av en förbättrad upphandling med fokus på kvalitet, och där privata alternativ ges möjlighet att bidra till en kvalitetsökning, istället för att användas som budgetregulatorer av kommuner med sparbehov.

Förslagen i rapporten berör både LOU och LOV även om tonvikten ligger på det senare. Valfrihetssystemen enligt LOV ger landsting och kommuner större flexibilitet än traditionella LOU-upphandlingar, eftersom regelverk och ersättningar vid behov kan justeras. För en långsiktigt hållbar verksamhet krävs dock att kommuner och landsting vårdar sina LOV- och vårdvalssystem och säkrar att de inte underfinansieras. Det finns i LOV-systemen inga garantier för att kommuner och landsting räknar upp ersättningen trots att kostnaderna stiger varje år.

Samtidigt ser vi hur många kommuner och landsting täcker upp underskott i den offentligt drivna verksamheten. Underskottsfinansieringen gör att den offentligt drivna verksamheten saknar incitament att vara så effektiv som möjligt. Samtidigt som den privat drivna verksamheten, utan uppräknings, får allt sämre förutsättningar att driva verksamhet med hög kvalitet. Det är varken ett hållbart eller rättvist sätt att styra verksamheterna på, som i förlängningen riskerar att drabba patienter och brukare.

1. Kommunenkät om LOV-upphandling av LSS-verksamhet

Vårdföretagarna har skickat ut en enkät till kommuner som tillämpar LOV-upphandling av LSS-verksamhet. Enkäten har skickats till upphandlingsansvarig enhet/avdelning inom respektive kommun. Urvalet av kommuner utgår från den särskilda arbetsgrupp inom Vårdföretagarnas Bransch Individ och familj, som arbetar särskilt med frågan om upphandling inom Individ och familj.

Av 27 tillfrågade kommuner har 21 svarat, vilket ger en svarsfrekvens på 77,8 procent. Kommunerna har fått svara på frågan "Har ni ändrat ersättningsnivån upp eller ned någon gång under pågående avtalsperiod gällande en LOV-upphandlad tjänst, utanför vad som är angivet i avtalet". De kommuner som svarat ja på föregående fråga har därefter fått möjlighet att svara på tre följdfrågor: "Hur har ersättningsnivån ändrats?", "Hur långt i förväg har ni kommunicerat en ändrad ersättningsnivå och på vilket sätt?" samt "Vad var syftet med ersättningsnivån?". Alla tillfrågade kommuner har också fått följande fråga: "Har ni genomfört andra villkorsändringar under pågående avtalsperiod?". För enkäten i sin helhet, se bilaga X.

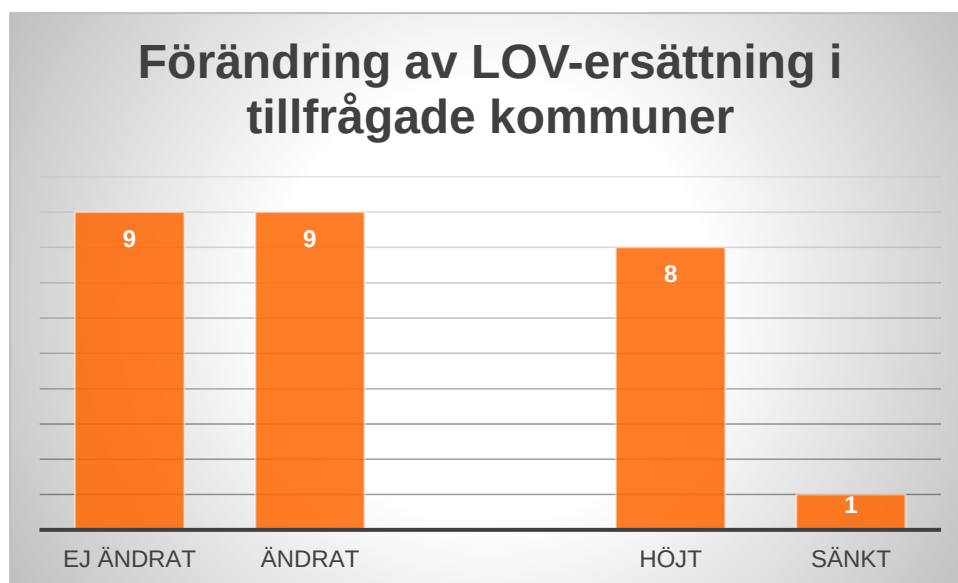
1.1 Så har ersättningsnivåerna förändrats

Som framgår av Figur A (se nedan), har 8 av kommunerna valt att höja ersättningarna under avtalsperioden. Den vanligast orsaken till höjningen, i de fall det har angivits, är för att kompensera för pris- och löneutveckling (se sammanställning av fritextsvar i bilaga X). Detta innebär att inte ens hälften (44,4 procent) av kommunerna¹ har valt att förändra ersättningen för att kompensera för pris- och löneutveckling.

Samtidigt som en majoritet av kommunerna (55,6 procent) av kommunerna har valt att antingen bibehålla ersättningsnivåerna oförändrade – trots pris- och löneutveckling – eller, i fallet Uppsala kommun, sänka ersättningsnivåerna under innevarande avtalsperiod. Därutöver har Både Västerås och Tyresö kommun valt att sänka ersättningsnivåerna under innevarande avtalsperiod. Dock har Västerås inte svarat på enkäten och Tyresö kommun avböjt medverkan, varför deras svar inte finns med i Figur A.

¹ Av de 21 kommuner som har svarat på enkäten har 3 angivit att frågan inte är applicerbar eftersom de enbart har verksamhet i egen regi. Därför är det sammanlagt 18 kommuner som svarat på frågan om förändring av LOV-ersättning.

Figur A

1.2 Lika villkor ska råda – LOV-upphandling ska inte vara budgetregulator

LOV-upphandling ger flexibilitet för beställaren och nya leverantörer kan anslutas löpande under avtalstiden. Det är dock viktigt att en LOV-upphandling inte används som "budgetregulator" av beställande kommuner, det vill säga att ersättningarna justeras ned eller ligger kvar på oförändrad nivå, utan att detsamma sker för kommunens egen regi-verksamheter. Inte heller ska en LOV-upphandling användas som budgetregulator för att den möjligheten "saknas" vid LOU-upphandlade tjänster.

Det är inte givet att lika villkor, i betydelsens samma ersättning för samma tjänst, råder mellan kommunal verksamhet och leverantörer i ett LOV-system. Konkurrensverket har fattat ett vägledande beslut om att landstingets och kommunens egen regi-verksamhet inte är att betrakta som leverantör i ett LOV-system. Det gör att Konkurrensverket som tillsynsmyndighet för konkurrensfrågor inte agerar i ärenden som rör konkurrensproblem som vårdföretag upplever i förhållande till den offentligt drivna verksamheten. I de flesta kommuner och landsting är den kommunalt eller landstingsdrivna verksamheten dominerande och den minde privata vårdgivarens stora konkurrent. Mot bakgrund av att kommunen/landstinget i dessa fall dessutom är både huvudman och utförare är risken för särbehandling av den egna verksamheten stor.

Effekterna av Konkurrensverkets bedömning av rättsläget öppnar möjligheter för kommuner och landstingen att göra särskilda lösningar för den offentligt drivna verksamheten i en rad olika sammanhang. Regeringen bör tillsätta en utredning för att skärpa LOV, med avsikten att säkra konkurrensneutralitet mellan privat och offentligt driven verksamhet.

2. Upphandling – från ansökan till verksamhet

2.1 Vikten av tidig dialog kring upphandling – både för LOU och LOV

En viktig grundförutsättning för att kunna tillvarata konkurrensen på marknaden och skapa effektiva, hållbara och goda affärer är dialog mellan upphandlande myndigheter och leverantörer. Dialog har flera syften, att skapa attraktiva upphandlingar, värna om innovation och utveckling, säkerställa ett resurseffektivt användande av samhällets gemensamma resurser samt att möjliggöra för många leverantörer att delta i upphandling.

Dialog inför upphandling inom omsorgssektorn sker i dag i mycket begränsad omfattning. Konsekvensen blir upphandlingar vars kravställning inte stämmer överens med utbudet på marknaden och den utveckling och innovation som leverantörer lägger resurser på att ta fram. Genom det lägger leverantörer resurser på kvalitetsutveckling som inte får genomslag i utvärdering av upphandling, vilket på sikt får en negativ inverkan på leverantörers möjligheter att fortsätta driva innovation och utveckling framåt. Dialog inför upphandling minskar också riskerna för fel och brister i upphandlingen.

Leverantörerna på marknaden har en hög önskan att erbjuda de tjänster och utformning som beställaren efterfrågar, men då dialog oftast uteblir får leverantörerna inte veta i tid vad den upphandlande myndighetens krav och önskemål är.

En annan aspekt av vikten av dialog inför upphandling är skapandet av kommersiella villkor. Exempel på villkor som påverkar prisbilden negativt är otydligheter kring prisuppräknning, prisuppräknning som inte följer inflation och kostnad för arbetskraft, låg eller obefintlig karens vid beläggningsförändringar och villkor kring förväntad och garanterad volym. I enkäten till kommuner som LOV-upphandlat LSS-verksamhet framgår tydligt att kommuner ofta underlåter att räkna upp ersättningen. Endast 8 av de tillfrågade kommunerna, en dryg tredjedel, hade justerat upp ersättningarna under innevarande avtalsperiod.

Vårdföretagarna vill:

- **Tidig dialog/påbörjad dialog 18 månader före upphandling enligt LOU**

För att en upphandlande myndighet ska kunna skapa affärer som leder till högsta möjliga kvalitet och bästa resursanvändning krävs ett leverantörsperspektiv och koll på marknaden inför skapandet av upphandling. Utan leverantörsperspektivet blir inte upphandlingen attraktiv då många leverantörer känner sig utestängda från deltagande då kravbilden inte stämmer överens med deras möjlighet att leverera.

En bra dialog, som tillåts påverka utformningen av upphandlingen, måste påbörjas minst 18 månader före upphandling.

- **Dialog även vid upphandling enligt LOV**

Även vid upphandling enligt LOV bör dialog eftersträvas. Precis som för LOU minskar det risken för fel och brister och minskar risken för exempelvis ersättningsnivåer som inte är i paritet med de tjänster som efterfrågas.

2.2 Behovet av förkortade handläggningstider gällande tillstånd

Per den 21 februari 2018 handlägger Inspektionen för vård och omsorg (IVO) tillståndsansökningar för verksamhet inom Socialtjänstlagen (SoL) som inkom i maj 2017. För verksamheter inom LSS handläggs ärenden inkomna i september. Den långa handläggningstiden har blivit ett mycket stort hinder för privata aktörer att kunna starta upp nya verksamheter för att tillgodose behov av vård- och omsorgsplatser.

De långa handläggningstiderna får konsekvenser på flera olika plan. Dels försvårar de för privata aktörer att kunna möta marknadens behov då nya verksamheter inte hinner startas upp i samma takt

som behovet ökar, dels blir det allt svårare att möta växlingar i behov och akuta situationer hos enskilda kommuner och generellt.

De långa handläggningstiderna hindrar privata aktörer från att satsa på nyetableringar. En tillståndsansökan kräver ett hyreskontrakt, varvid aktören måste binda sig till lokaler så långt som 12-14 månader före uppstart av ny verksamhet. Kostnaden för att starta upp ny verksamhet blir därmed mycket hög vilket hindrar framför allt små och medelstora företag att kunna investera i nyetableringar.

Kommunerna skapar upphandlingar i takt med att deras behov ökar, men på grund av handläggningstiderna hos IVO finns inte möjlighet för privata aktörer att möta dessa behov och svara på de upphandlingar som kommer ut, då handläggningstiderna hos IVO omöjliggör att få tillstånd beviljat i tid inför avtalsstart. Risken är stor att konkurrenssituationen och upphandlingsförfarandet sätts ur spel på grund av IVO:s långa handläggningstider, något som även har påpekats av Konkurrensverket.²

Privata aktörer känner också en press att snabbt få in sina tillståndsansökningar till IVO för att kunna starta upp sin verksamhet i enlighet med kommande avtal. Detta skapar en situation där aktörer tvingas skicka in ofullständiga ansökningar till IVO. Även detta försvårar handläggningsarbetet och skapar ineffektiva och resurskrävande arbetssätt hos såväl IVO som hos den sökande parten.

Långa handläggningstider har också blivit ett hinder för entreprenadupphandling. De långa handläggningstiderna gör att verksamhetsövergångar inte kan ske enligt upphandlat avtal, utan allt oftare blir betydligt fördröjda. Detta får stor påverkan på såväl kvalitet som ekonomi för både kommunerna och leverantörerna. Återlämnande- och övertagande av verksamhet fördröjs vilket skapar en juridiskt svår situation för kommunerna och en stor onödig oro hos boende, närstående och medarbetare. Fördröjningar i avtal skapar en både kostsam och svårplanerad situation som kan leda till oönskade kvalitetsförsämringar för verksamheten.

Vårdföretagarna vill:

- **Förutsägbar och transparent handläggning**

Det finns också en problematik i att handläggnings- och beslutsprocessen hos IVO inte upplevs förståelig och förutsägbar. Vi upplever individuella skillnader mellan handläggare och beslutsfattare, exempelvis görs nya bedömningar gällande lokalernas beskaffenhet, brandsäkerhet och antal brukare som gör att ny utförare kanske inte beviljas tillstånd fast den tidigare utföraren haft tillstånd beviljat på samma grundförutsättningar. Tillståndsprövningen ska vara förutsägbar, rimlig och transparent

- **Korta handläggningstiderna**

För att komma tillrätta med många av dessa påverkande aspekter krävs att handläggningstiderna hos IVO kortas. Situationen så som den ser ut idag motverkar incitamentet att skapa resurseffektiva, innovativa och goda affärer utifrån en mångfald av leverantörer och en väl fungerande konkurrens.

- **En lämplighetsprövning räcker**

Det första steget i tillståndsansökan för varje LSS- eller SoL-verksamhet är en lämplighetsprövning av bolaget och personerna bakom verksamheten. Om samma bolag ansöker om tillstånd för ytterligare verksamheter görs ytterligare lämplighetsprövningar. Detta förfarande upptar resurser hos IVO som skulle kunna användas till att förkorta handläggningstiderna. Vårdföretagarna är positiva till lämplighetsprövning, men har väl ett bolag klarat lämplighetsprövningen för en verksamhet, bör lämplighetsprövning genomföras

² Marknaden för hem för vård eller boende för ensamkommande och andra barn och unga, Rapport 2017:8, Konkurrensverket, s. 175.

om samma företag, inom en rimlig tidsperiod, ansöker om tillstånd för ytterligare verksamheter.

3. Kvalitet före pris

Den offentliga upphandlingen i Sverige uppgår till ett belopp som motsvarar en femtedel av BNP. Det finns inga tecken på att andelen upphandlade varor och tjänster skulle förändras i någon större utsträckning.

Vid upphandling spelar förutom anbudsgivarnas offererade pris på tjänsten eller varan även den erbjudna kvaliteten roll för vem eller vilka som tilldelas kontrakten. Beroende på vad upphandlingen avser så läggs olika vikt vid utvärdering av pris och kvalitet. Inte helt främmande är upphandlingar som utvärderas enligt principen lägst pris eller ekonomiskt mest fördelaktigt. Ett vanligt sätt att säkerställa kvalitet i dessa upphandlingar är att myndigheten kräver en viss miniminivå, även kallade skall-krav. Givet att en anbudsgivare uppfyller dessa skall-krav gäller sedan lägsta pris.

Vad gäller upphandlingar där både pris och kvalitet viktas så används ofta en modell där upphandlande myndighet väger samman pris och kvalitet, utifrån redogörelse i förfrågningsunderlaget av vad och hur poängen kommer tilldelas. Upphandlande myndighet poängsätter sedan anbudsgivaren vad gäller pris och kvalitet och den med högst poäng tilldelas kontraktet.

Ett sätt att undvika att undvika för stort fokus på pris vid upphandling genom LOU är att arbeta med fastställda prisnivåer, i likhet med en LOV-upphandling, eller någon variant av prisgolv och pristak. Precis som för LOV skulle detta också kräva noggranna kategoriindelningar/vårdnivåer utifrån olika vårdtyngder. Men om prissättningen inte är orimlig kan detta förfarande skifta fokus mot kvalitet inom LOU.

Det borde vara självklart att tjänster som inkluderar människor med olika slags omsorgsbehov skall upphandlas med fokus på kvalitet. Samhällets mest utsatta människor, som är i allra störst behov av stöd och hjälp, skall givetvis få bästa möjliga omsorg.

Val av beräkningsmodeller är därför av största vikt vid offentliga upphandlingar. Hur och vem som, av upphandlande myndighet, väljer beräkningsmodell är i dagsläget svårt att förstå. Ofta ställs den ekonomiska aspekten i relation till insatsen, vilket medför att viktiga aspekter av kvalitet inte beaktas.

Kan kvalitet mätas i pengar? I dagens Sverige vid offentliga upphandlingar så kan prisbilden för samma offererande insats skilja sig flera tusen kronor. Insatser som upphandlas av offentlig sektor är ofta av omfattande karaktär vilket innebär att exempelvis personalgruppen behöver ha adekvat utbildningsnivå och individerna behöver få sina behov tillgodosedda.

Vårdföretagarna vill:

- **Tillsätt utredning om konkurrensneutralitet**
Effekterna av Konkurrensverkets bedömning av rättsläget gällande om valfrihetssystem (LOV) öppnar möjligheter för kommuner och landstingen att göra särskilda lösningar för den offentligt drivna verksamheten i en rad olika sammanhang. Regeringen bör tillsätta en utredning för att skärpa all lagstiftning som omfattar offentliga upphandlingar, med avsikten att säkra konkurrensneutralitet mellan privat och offentligt driven verksamhet.
- **Fokus på kvalitet**
Tjänster som inkluderar människor med olika slags omsorgsbehov ska ha ett tydligt kvalitetsfokus, men utan att förlora kravet på effektivitet. Kvalitet måste vara utslagsgivande vid upphandling av sådan verksamhet. Priskonkurrens är ingen bra modell för detta. Ett sätt att undvika att undvika för stort fokus på pris vid upphandling genom LOU är att arbeta med fastställda prisnivåer, i likhet med en LOV-upphandling, eller någon variant av prisgolv och pristak.

4. Håll avtalen – och ersättningarna

Genom dialog samt välformulerade upphandlingar och LOV-system kan kommuner få en mer kostnadseffektiv omsorg av högre kvalitet. Många kommuner skulle kunna nyttja privata vård- och omsorgsgivare i betydligt högre utsträckning i dag genom LOV-system eller genom att upphandla vård och omsorg. En grundförutsättning för att detta ska fungera, inte minst inom LOV, är att ingångna avtal inte efterhandsjusteras på ett orimligt sätt och att ersättningen räknas upp med SKL:s vård- och omsorgsprisindex.

LOV-upphandling ger flexibilitet för beställaren och nya leverantörer kan anslutas löpande under avtalstiden. Det är dock viktigt att en LOV-upphandling inte används som "budgetregulator" av beställande kommuner, det vill säga att ersättningarna justeras ned eller ligger kvar på oförändrad nivå, utan att detsamma sker för kommunens egen regi-verksamheter. Inte heller ska en LOV-upphandling användas som budgetregulator för att den möjligheten "saknas" vid LOU-upphandlade tjänster.

För en långsiktigt hållbar verksamhet krävs dock att kommuner och landsting vårdar sina LOV-system och säkrar att de inte underfinansieras. Det finns i LOV-systemen inga garantier för att kommuner räknar ersättningen trots att löner och priser stiger varje år. Detta framgår tydligt av Vårdföretagarnas enkät redovisad i avsnitt 1, där en majoritet av de kommunerna anger att de antingen har bibehållit samma ersättningsnivå eller faktiskt sänkt den under innevarande avtalsperiod (tre kommuner).

Samtidigt täcker många kommuner upp underskott i den offentligt drivna verksamheten. Underskottsfinansieringen gör att den offentligt drivna omsorgen saknar incitament att vara så effektivt som möjligt. Samtidigt som den privat drivna verksamheten, utan uppräknings, får allt sämre förutsättningar att driva verksamhet med hög kvalitet. Det är varken ett hållbart eller ett rättvist sätt att styra verksamheterna på, vilket i förlängningen riskerar att drabba brukare.

Vårdföretagarna vill:

- **LOV ska ej vara budgetregulator**
LOV-upphandling ger flexibilitet för beställaren och nya leverantörer kan anslutas löpande under avtalstiden. Det är dock viktigt att en LOV-upphandling används som "budgetregulator" av beställande kommuner, det vill säga att ersättningarna justeras ned eller ligger kvar på oförändrad nivå, utan att detsamma sker för kommunens egen regi-verksamheter.
- **Indexera ersättningen i avtalen med privata vård- och omsorgsgivare**
Landsting och kommuner bör räkna upp ersättningen till privata vård- och omsorgsgivare med SKL:s vård- och omsorgsprisindex. Årliga prisuppräknings är den enskilt viktigaste åtgärden för att stärka förutsättningarna för att långsiktigt hållbar vård och omsorg, såväl ekonomiskt som kvalitetsmässigt.
- **Efterhandsreglera ersättningen till privata vård- och omsorgsgivare**
Genom indexuppräknings och dialog med privata aktörer om uppdrag och ersättning kan kommuner skapa förutsättningar för en verksamhet med uppdrag och ekonomi i balans. Men om kommunerna ändå blir tvungna att täcka upp underskott i den offentligt drivna verksamheten, bör ersättningen till de privata aktörerna i efterhand regleras i motsvarande grad. Det skulle säkra lika villkor för alla aktörer att ge en god omsorg till sina brukare.

5. Kvalitet och socialt ansvarstagande vid upphandling

Under 2016 antogs den nationella upphandlingsstrategin. Strategin är bindande för alla statliga myndigheter. Ett av delmålen i strategin är att offentliga upphandlingar ska bidra till ett socialt hållbart samhälle där bland annat respekten för mänskliga rättigheter i leverantörsleden lyfts fram.

I de nya upphandlingsdirektiven ges hållbarhetsaspekterna i offentlig upphandling en allt mer framträdande roll. I syfte att implementera artikel 18.2 (arbetstagarens rättigheter) infördes den 1 juli 2017 en ny bestämmelse i de svenska upphandlingslagarna. Syftet med bestämmelserna är att motverka att offentliga kontrakt fullgörs av arbetstagare som inte har skäligen arbetsvillkor och att minska risken för snedvridning av konkurrensen genom social dumpning. Upphandlande myndigheter och enheter är skyldiga att ställa arbetsrättsliga villkor om lön, semester och arbetstid i nivå med kollektivavtal *om det är behövligt*.

Denna skyldighet, att säkerställa att antagen leverantör ger sina anställda åtminstone vissa minimivillkor gäller vid upphandling av varor, tjänster, byggtreprenader samt koncessioner som uppgår till minst de tröskelvärden som gäller enligt respektive lag. Bestämmelserna innebär dock inte att det blir tillåtet att ställa krav på att leverantören ska vara bunden av ett kollektivavtal.

Den nya bestämmelsen innebär att de särskilda arbetsrättsliga villkoren ska gälla även för de underleverantörer som direkt medverkar till att fullgöra kontraktet. Detta innebär att vinnande leverantör ska säkerställa efterlevnad av villkoren genom hela leverantörskedjan.

Socialt ansvarstagande i offentlig upphandling är emellertid inget nytt. Upphandlande myndigheter runt om i Europa har sedan länge arbetat med att säkerställa goda arbetsvillkor i samband med offentliga upphandlingar inom offentlig sektor. Sverige har varit ett av föregångsländerna där Sveriges regioner och landsting har samverkat på nationell nivå för att säkerställa att de varor och tjänster som köps in är producerade under hållbara och ansvarsfulla förhållanden.

Oavsett typ av tjänst eller vara som upphandlas i dag ställs olika former av krav gällande främst kvalitet och miljö. Hållbarhetsfrågor och CSR blir vanligare och vanligare. Flera upphandlande myndigheter har policys om att denna typ av processer ska finnas hos deras leverantörer. Däremot är det sällan denna typ av krav följs upp och arbetas aktivt med hos köparen.

Vårdföretagarna vill:

- **Förhandlat förfarande**

Att använda förhandling, intervju eller presentation som en del i upphandling av sociala tjänster före tilldelning, borde användas mer av kommunerna. Utförarens kunskaper och trovärdighet kan prövas på ytterligare ett sätt förutom skriftliga beskrivningar. Detta underlättar även jämförelse/bedömning av de olika utförarna sinsemellan inför tilldelning. I bland annat Norge är detta förfarande vanligt och det finns ingenting som säger att det inte skulle falla väl ut även i Sverige.

- **Meddelarfrihet**

Genom Meddelarskyddslagen (SFS 2017:151) som började gälla den 1 juli 2017 utvidgas meddelarskyddet till att omfatta privatanställda i offentligt finansierad verksamhet. De har alltså en grundlagsskyddad rätt att lämna uppgifter om verksamheten för publicering i medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetslagen tex radio, tv och tidningar.

Vårdföretagarna anser att beställare bör vara tydliga med att den nya lagen om meddelarskydd för anställda inom omsorg som till någon del är offentligt finansierad ska gälla. Först ska anställda påtala för VD, ledning när det negligerats kan anställda använda sig av meddelarfrihet.

- **Kvalitetskrav-Utvärdera det som är relevant**

Kvalitetskrav som är relevanta för tjänsten och enkla att följa upp är det bästa sättet att garantera goda villkor för både brukare och personal. Hållbarhet, socialt ansvarstagande och kvalitetssäkring är viktiga komponenter för att garantera en verksamhet av god kvalitet. I enlighet med gällande LOU ska utvärderingskraven vara kopplad till tjänsten man levererar, vilket dessvärre inte alltid efterlevs.

- **Socialt ansvarstagande och flexibilitet**

I Storbritannien har man i samband med upphandlingarna själva specificera vilka sociala insatser som de ämnade göra i händelse av att de skulle bli tilldelade uppdraget. Detta friare tillvägagångssätt främjar innovation och företagen kan anpassa de sociala insatserna till det som är relevant och förenligt med företagets övriga verksamhet. Det kan vara värt att arbeta med sociala insatser i upphandlingar på detta sätt, för att inte hamna i en situation där upphandlingens sociala krav är sådana att de försvårar för företagen att bedriva en verksamhet av hög kvalitet.

- **Offentlighetsprincipen ska ej gälla för privata företag**

Vårdföretagarna motsätter sig förslaget att offentlighetsprincipen ska gälla för privata företag. Förslaget lägger en orimlig administrativ börda på vård- och omsorgsföretag. Dessa aktörer är ofta små och saknar de resurser som kommuner har för sin pappershantering. Men även större företag skulle få problem. Förutom den administrativa bördan är det till exempel oklart hur en möjlighet att begära ut handlingar rimmar med de strikta regler som gäller för börsnoterade företag. Det är också så att förslaget skulle skapa en konkurrens nackdel för de företag som skulle omfattas visavi de som inte skulle göra det.

Bilaga A – Kommunenkät angående LOV-upphandling av LSS-verksamhet

1. Har ni ändrat ersättningsnivån upp eller ned, någon gång under pågående avtalsperiod gällande en LOV- upphandlad tjänst, utanför vad som är angivet i avtalet?

Vänligen ringa in ditt svar.

a. **Ja** eller **nej**

- b. Hur har ersättningsnivån ändrats:

Vänligen ringa in ditt svar.

höjts eller **sänkts**

- c. Hur långt i förväg har ni kommunicerat en ändrad ersättningsnivå och på vilket sätt?

- d. Vad var syftet med ändringen av ersättningsnivån?

2. Har ni genomfört andra villkorsändringar under pågående avtalsperiod?

Om ja, vilka? _____

Bilaga B – fritextsvar

Nedan är de fritextsvar som inkommit från de svarande kommunerna samlade. De kommentarer som inkommit berör frågan om syfte med ändring av ersättningsnivå samt om andra villkorsändringar har genomförts under avtalsperioden.

Vad var syftet med ändringen av ersättningsnivån?

"Kostnadsanpassning till företagens ökade kostnader."

"Ersättningen i alla avtal inom LSS-området höjs årligen med uppräkningsenligt OPI."

"Tidigare har avtalet styrts att ersättningen räknats upp med OPI varje år. Numera fastställs priset, enligt avtalet, av nämnden vanligtvis i december för ikraftträdande i april nästkommande år."

"Det fastställs av kommunfullmäktige. Det är svårt att veta vad det exakta syftet är i de flesta lägen men det hänger troligtvis ihop med allmänna prisförändringar som sker i samhället."

"Syftet har varit att dels reducera antalet nivåer för att skapa ökad tydlighet (i de fall ersättningsmodellen innehållit nivåer, alla gör inte det), dels att se över ersättning vid frånvaro etc. Sammantaget har syftet varit att ha enhetliga principer för konstruktion av ersättningsmodellerna. Så som att utförare ersätts för utförd tid."

"Ersättningsnivåerna skall räknas upp enligt det definitiva omsorgsprisindex som presenteras av Sveriges kommuner och landsting (SKL). Indexjustering har skett av ersättningsnivåer inom daglig verksamhet."

Har ni genomfört andra villkorsändringar under pågående avtalsperiod? Om ja, vilka?

"Individuella platser har lyfts bort ur förfrågningsunderlaget."

"Antalet verksamhetsdagar har sänkts från 230 till 225 dagar per år. Det har även tillkommit möjlighet att nischa sig mot en viss målgrupp."

"Andra ändringar som gjorts är kopplade till utbildningskrav på personal och ledning (kraven på detta har både stärks och sänkts under åren), anhöriganställningar och förändrade krav på mat."

"I tillsvidareavtal där justeringar normalt sker och det finns ett behov. Det förekommer oftast i samband med revideringar vid årsskiftet."

"När det gäller förfrågningsunderlagen, har utförare informerats vid ett par tillfällen om de nya villkoren. Det är inte några direkta nyheter i sak, mest redaktionella ändringar för att få en större samstämmighet i förfrågningsunderlagen."

"Nej, men kommer troligtvis att göra det framöver."

"Mindre förändringar i förfrågningsunderlaget, som är grunden för avtalet, av mestadels redaktionell karaktär, samt förtydligande i texter avseende t ex kollektivavtal."

"Precisering av grundläggande villkor för godkännande, precisering av insatsens syfte, ändrade krav på IT-system, preciserade krav gällande verksamhetsansvarig, ledning och personal, krav på

redovisning brukares närvaro och frånvaro, precisering av krav på lokaler, ändrade villkor avseende utbetalning av habiliteringsersättning, precisering av villkor vid förändringar i förfrågningsunderlag.”

Vårdföretagarna är en arbetsgivar- och intresseorganisation för vårdgivare som bedriver vård och omsorg i privat regi, till exempel i form av aktiebolag, kooperativ eller ideella föreningar. Vårdföretagarna arbetar för ökad valfrihet och mångfald inom vård och omsorg och tydliggör den privat drivna vårdens betydelse för samhället. Föreningen har cirka 2 000 medlemsföretag med över 100 000 årsanställda. Samtliga medlemsföretag har kollektivavtal. Vårdföretagarna ingår i Almega och är medlem i Svenskt Näringsliv.

Sturegatan 11 • Box 555 45 • SE-102 04 Stockholm

Tel: 08-762 69 00

info@vardforetagarna.se

vardforetagarna.se